

แผนและขบวนการปฏิบัติงาน

ทางเจ้าหน้าที่ของโครงการฯ ได้เผยแพร่ความรู้ทุกด้านด้วยวิธีการต่าง ๆ แก่กลุ่มเป้าหมาย เมื่อมีผู้สนใจจึงติดตามให้คำปรึกษา แลกเปลี่ยนรายละเอียดด้านเทคนิควิธีการ แนวความคิด และถ่ายทอดประสบการณ์ จากตัวอย่างของเกษตรกรที่ทำมาแล้ว หลังจากนั้นผู้เข้าร่วมโครงการฯ จะลงมือปฏิบัติ มีการวางแผนร่วมกัน และติดตามให้คำปรึกษาแนะนำหรือร่วมแก้ไขปัญหาเป็นระยะ ๆ เพื่อให้เข้าร่วมโครงการฯ ได้เรียนรู้จากรูปธรรมและความมั่นใจในสิ่งที่ตัวเองทำอยู่ นอกจากนี้จึงมีการกระตุ้นให้ผู้เข้าร่วมโครงการฯ ชยายแนวความคิด และเทคนิควิธีการนี้ไปสู่ญาติพี่น้อง เพื่อนฝูง เพื่อนบ้าน

อย่างไรก็ตามการทำงานของโครงการฯ ไม่เน้นลักษณะเป็นทางการ โดยส่วนใหญ่จะเลือกกลุ่มเป้าหมายที่สนใจ และมีความพร้อมจริง ๆ คือ ชาวบ้านจะเป็นผู้ตัดสินใจเองว่าจะทำหรือไม่ทำ ทางโครงการฯ จะสนับสนุนในเรื่องเงินทุนหมุนเวียนให้กู้ยืม ในลักษณะของกองทุนของหมู่บ้าน โดยมีคณะกรรมการหมู่บ้านเป็นผู้รับผิดชอบ และให้การสนับสนุนในด้านความรู้ เสริมทักษะความมั่นใจ โดยวิธีการติดตามให้คำแนะนำ ปรึกษา และอำนวยความสะดวกเรื่องต่าง ๆ

แผนงานของโครงการฯ ประกอบด้วยกิจกรรมหลัก 6 กิจกรรม ดังต่อไปนี้

1. การเลี้ยงสัตว์

กิจกรรมการเลี้ยงสัตว์มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อการส่งเสริมการพัฒนาสัตว์เลี้ยงตามหลักวิชาการ การพัฒนาคุณภาพสัตว์เลี้ยงให้ปราศจากโรคและพยาธิ อีกทั้งการใช้ผลผลิตทางการเกษตรที่ผลิตได้มาใช้เป็นอาหารสัตว์ เพื่อลดต้นทุน ทั้งนี้โดยผ่านกระบวนการทำงานกลุ่มของสมาชิกที่สนใจและการแนะนำจากเจ้าหน้าที่โครงการฯ เจ้าหน้าที่ของรัฐและนักวิชาการภายนอก

2. การปลูกไม้ผลและพืชยืนต้น

มุ่งส่งเสริมและสนับสนุนให้สมาชิกปลูกไม้ผลยืนต้น เพื่อการบริโภคในครอบครัว การเพิ่มรายได้พิเศษ การลดปัญหาการทำไร่เลื่อนลอยและการแก้ไข เรื่องสิทธิที่ทำกินในเขตอุทยานแห่งชาติ ทั้งนี้ทาง โครงการฯ ยัง ได้ให้การสนับสนุนด้านวิชาการด้านการใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสมตลอดจนพันธุ์ ไม้ผลที่เหมาะสมกับสภาพของหมู่บ้าน

3. การโภชนาการ

มุ่งส่งเสริมให้กลุ่มสตรีในหมู่บ้าน ให้มีความรู้ ความเข้าใจด้านโภชนาการอย่างถูกต้อง และสามารถนำผลผลิตที่มีอยู่ในหมู่บ้านมาใช้เพื่อการพัฒนาอนามัยของเด็กและชุมชน โครงการฯ ได้ให้การสนับสนุนกิจกรรมนี้ เช่น การทำนมถั่วเหลือง การทำหน่ออัดขี้บ เป็นต้น

4. การจัดตั้งกลุ่มสตรี(การทอผ้า)

เป็นการรวมกลุ่มสตรีเพื่อการฟื้นฟูศิลปหัตถกรรมของชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยง โดยเฉพาะอย่างยิ่งเสื้อผ้าและเครื่องแต่งกายที่กำลังค่อยสูญไป โครงการฯ ได้พยายามรณรงค์และส่งเสริมให้มีการใช้เสื้อผ้าอันเป็นวัฒนธรรมประจำเผ่าของชาวกะเหรี่ยง ตลอดจนการปั่นฝ้ายและการย้อมผ้าด้วยสีธรรมชาติจากต้นไม้

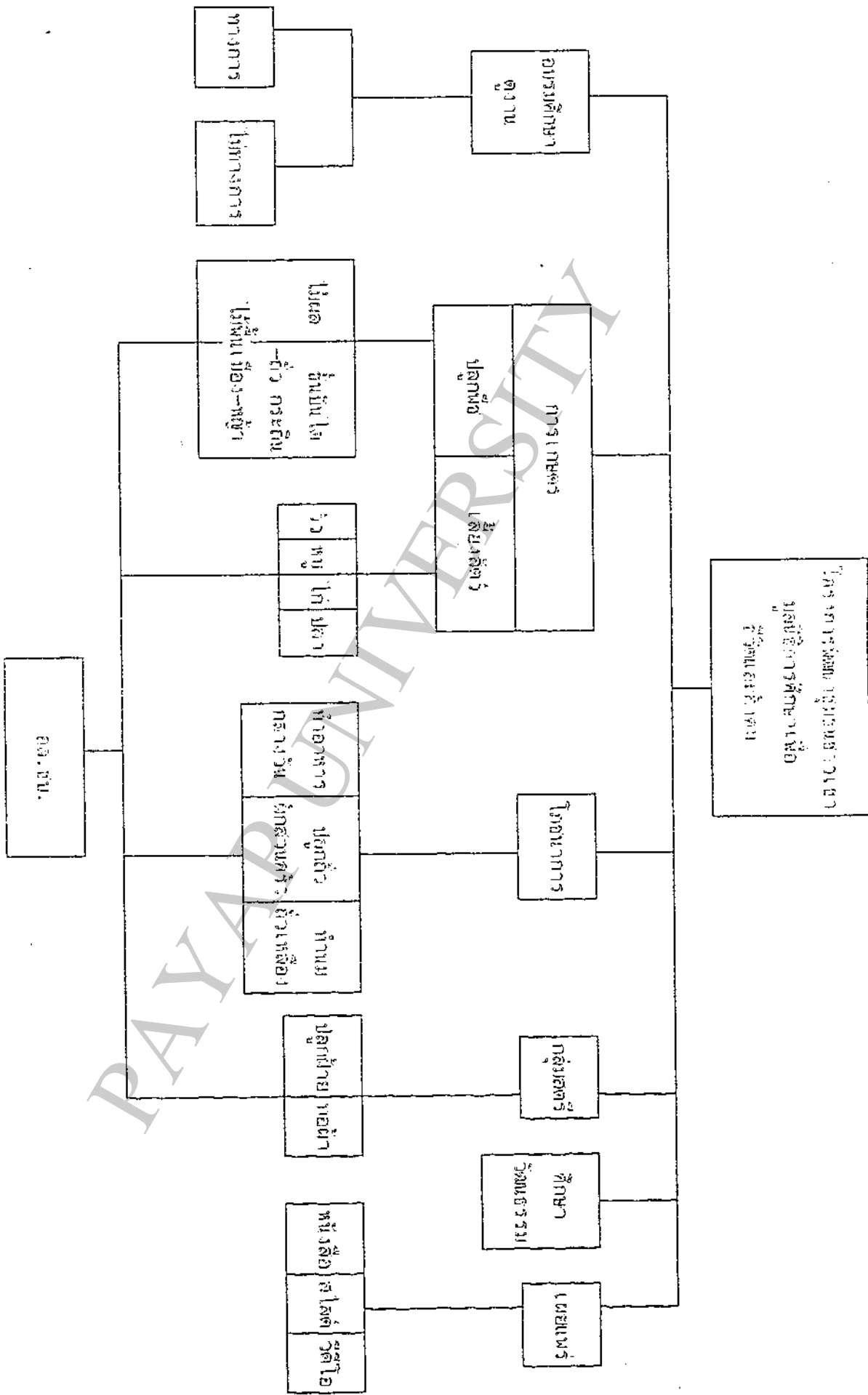
5. การเผยแพร่ข้อมูลและวัฒนธรรมชาวเขา

มุ่งส่งเสริมสมาชิกตระหนักถึงคุณค่าวัฒนธรรมและขนบธรรมเนียมอัน เป็นวิถีชีวิตที่งดงามของชาวเขา เช่น การสวมใส่ชุดประจำเผ่า การเคารพเชื่อฟังผู้อาวุโส พิธีกรรม การรวบรวมเพลงช่อ ข้อห้ามต่าง ๆ

กิจกรรมนั้นนอกจากจะเป็นการสร้างคุณค่าทางวัฒนธรรมของชาวเขา การสร้างความสามัคคีให้เกิดขึ้นในชุมชนอีกครั้งหนึ่งแล้ว ยังมุ่งส่งเสริมความเข้าใจที่ถูกต้องแก่ประชาชนทั่วไป เพื่อให้เกิดการยอมรับและสามารถดำรงชีวิตอยู่ร่วมกันได้ท่ามกลางความแตกต่างทางวัฒนธรรมและธรรมเนียมปฏิบัติ

6. การอนุรักษ์และปลูกป่าชุมชน

มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมสมาชิกให้มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ธรรมชาติและปลูกป่าชุมชน เพื่อรักษาต้นน้ำลำธาร การแก้ไขปัญหาคความแห้งแล้ง ตลอดจนลดการบุกรุกทำลายป่าในเขตอุทยานแห่งชาติ โดยร่วมมือกับเจ้าหน้าที่ของรัฐเพื่อกำหนดพื้นที่ป่าในบริเวณหมู่บ้าน เช่น พื้นที่ป่าอนุรักษ์ ป่าใช้สอยและพื้นที่ที่จะปลูกป่าเพิ่มเติม

ที่มา : แผนภูมิการราชการโครงการพัฒนาที่บรบือราชภัฏบุรีรัมย์เพื่อพัฒนาและส่งเสริม

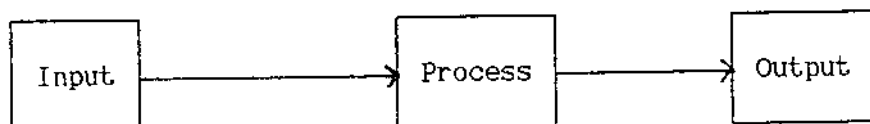
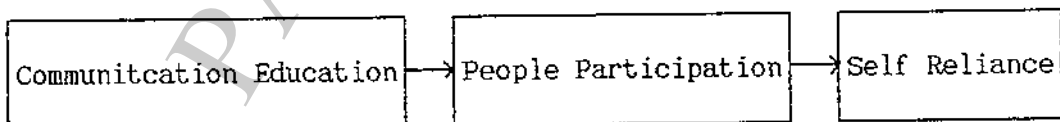
แผนงานโครงการพัฒนาชุมชนชาวเขา
(มกราคม 2533 - ธันวาคม 2535)

ระยะเวลา	พื้นที่	เป้าหมาย	บทบาทโครงการ	ลักษณะกิจกรรม
<u>ปีที่ 1</u> ม.ค. 33 ธ.ค. 33	4 หมู่บ้าน	- พัฒนาแบบอย่าง - อาชีพ - กลุ่ม - กองทุน - ชาวบ้านทั้งหมด	- เสริมความรู้ ความเข้าใจ - สนับสนุนกิจกรรม - กระบวนการศึกษา - เสริมกองทุน	- ศึกษาดูงาน - ศึกษาชุมชน - สนับสนุนเงินทุน
<u>ปีที่ 2</u> ม.ค. 34 ธ.ค. 34	4 หมู่บ้าน	- สนใจ/ทำจริง - ขยายรูปแบบ - กลุ่ม - กองทุน - เครือข่าย	- จัดกระบวนการ - ทบทวนบทเรียน จากปี 33 - สนับสนุนกิจกรรม อาชีพ-เศรษฐกิจ ปัญหาชุมชน วิชาการ/เทคนิค ทักษะ กลุ่ม/องค์กร - สร้างความ เข้มแข็งของกลุ่ม องค์กร/เครือข่าย - สนับสนุนกองทุน ฝ่ายกลไกองค์กร หมู่บ้าน - สรุปรบทเรียน	- เวทีเสวนาร่วม - จัดการศึกษาร่วม - สนับสนุนเงินทุน - กองทุนหมุนเวียน - กลุ่ม/องค์กร - งานเผยแพร่

ระยะเวลา	พื้นที่	เป้าหมาย	บทบาทโครงการ	ลักษณะกิจกรรม
ปีที่ 3 ม.ค. 35 ธ.ค. 35	4 หมู่บ้าน	- องค์กรหมู่บ้านและองค์กรเครือข่ายสามารถดำเนินการมีความพร้อมด้านคุณภาพบุคลากรระบบบริหารจัดการ - เงินทุนหมุนเวียนจัดการศึกษากลุ่มกลุ่มเข้มแข็งพัฒนาบุคลากรในระดับหมู่บ้าน	- เสริมความเข้มแข็งองค์กรเครือข่าย (ความคิด/วิชาการ) - สรุบบทเรียนร่วมขยายบทเรียนสู่ชุมชน - เสริมทักษะ/เทคนิควิชาการ/จัดการ-บริการ - เสริมบทบาทองค์กรกลุ่ม - สนับสนุนบุคลากรระดับหมู่บ้าน	- เวทีเสวนาร่วม - จัดการศึกษาร่วม - กองทุน - กลุ่ม/องค์กร - สร้างเครือข่าย - รุก... บัณฑิตร้อน - เผยแพร่

วิธีดำเนินโครงการฯ มีหลักการทำงานโดยทั่วไป คือ

1. กิจกรรมของโครงการฯ จะพึงนึ่งปัจจัยภายนอกให้น้อยที่สุด พึ่งทรัพยากรในชุมชนให้มากที่สุด เพื่อมุ่งไปสู่การพัฒนาแบบพึ่งตนเอง

2. ผลผลิตของกิจกรรมจะมุ่งสำหรับการบริโภคในครัวเรือนก่อนแล้วเหลือขายเป็นรายได้
3. กิจกรรมด้านการเกษตรจะเป็นเกษตรแบบถาวรที่ตอบสนองความต้องการด้านบริโภค รายได้และไม่ทำลายสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ
4. บทบาทของโครงการฯ คือ ศึกษานับสนุนด้านการฝึกอบรมเงินทุนหรือทรัพยากรอย่างอื่นที่จำเป็น เพื่อให้การดำเนินกิจกรรมของสมาชิกบรรลุเป้าหมาย
5. กิจกรรมทางการเกษตรจะเริ่มต้นที่ครอบครัวที่สนใจแล้วขยายออกไปยังครอบครัวอื่น ๆ

กิจกรรมการดำเนินงานที่ผ่านมา (ตั้งแต่ พ.ศ. 2533 - 2535)

กิจกรรมการดำเนินงานโครงการฯ ในปี พ.ศ. 2533 ได้ดำเนินกิจกรรมดังต่อไปนี้
คือ

1. การเตรียมการ
 - แต่งตั้งคณะกรรมการที่ปรึกษาโครงการฯ
 - คัดเลือกเจ้าหน้าที่โครงการฯ
2. การส่งเสริมการปลูกพืชและไม้ผลพื้นเมือง
 - ฝึกอบรมทางด้านการเกษตร
 - การปลูกพืชพื้นเมือง ได้แก่ ตำลึง พวยาง จะค่าน มะแขว่น มะขาม มะม่วงแก้วพื้นเมือง
3. การเลี้ยงสัตว์
 - การเลี้ยงวัว
 - การเลี้ยงหมู/ไก่
 - การเลี้ยงปลา
4. กิจกรรมโภชนาการ
 - กวาร์ทำอาหารกลางวัน
 - การทำนมถั่วเหลือง
 - อบรมแม่บ้าน
 - จัดซื้ออุปกรณ์ที่เกี่ยวข้อง
5. กิจกรรมการพัฒนาศรี
 - จัดซื้อวัสดุอุปกรณ์ทอผ้า
 - อบรมการทอผ้า

6. กิจกรรมการเผยแพร่

- การศึกษาค้นคว้าวัฒนธรรมเผ่ากะเหรี่ยง
- การศึกษาวิเคราะห์ชุมชน โดยศึกษาและเผยแพร่ภายในและภายนอกชุมชน (กรณีศึกษานั้ญหาชาวเขา ปีละ 2 กรณี)

7. การติดตามประเมินผล

- การติดตามผลของมูลนิธิฯ
- การประชุมคณะกรรมการที่ปรึกษาโครงการฯ
- การรายงานแหล่งเงินทุน

กิจกรรมการดำเนินงานของโครงการฯ ในปี พ.ศ. 2534

โครงการฯ ได้ดำเนินกิจกรรมดังต่อไปนี้

1. การเลี้ยงสัตว์

- จัดซื้อพ่อพันธุ์วัว 2 ตัว
- ปรับปรุงพ่อพันธุ์วัว 2 ตัว
- ส่งเสริมการเลี้ยงปลา (ปรับปรุงบ่อปลา นิเวศน์บ่อปลา)
- ปรับปรุงวิธีการเลี้ยงไก่
- การป้องกันรักษาโรค

2. การส่งเสริมปลูกไม้ผล

- มะม่วง
- ขนุน
- มะขามหวาน
- มะแขว่น
- ทุเรียน
- การปลูกพืชแนวระดับ เช่น หญ้า และกระถินยักษ์ เป็นต้น

3. กิจกรรมโภชนาการ

- การทำนมถั่วเหลือง
- การทำอาหารเสริม
- อาหารกลางวัน
- การปลูกถั่วเหลือง
- การปลูกพืชผักสวนครัว
- การวางแผนครอบครัว

4. กลุ่มสตรี
 - ส่งเสริมการทอผ้าพื้นเมือง
 - แลกเปลี่ยนเสวนากลุ่มสตรีแม่บ้านให้กับบ้านแม่ต่อมใน
 - การข้อมสืพ้าธรรมเนียมชาติจากเปลือกไม้ที่หาได้ในป่า
5. นีซ
 - การฝึกอบรมกลุ่มปลูกพืชและปศุสัตว์
6. การฝึกอบรม
 - อบรมผู้นำผู้อาวุโส และ คนหนุ่ม-สาว
 - แลกเปลี่ยนการเกษตรบนพื้นที่สูง
7. การศึกษาและเผยแพร่วัฒนธรรม
 - งานเขียนเพลงช่อกะเหรี่ยง
 - งานเขียนนิทานชาวบ้าน
 - วีดีโอ และสไลด์ (บท)
 - เต้าโครงเนื้อร้อง
 - การแต่งกาย
8. สัมมนาแลกเปลี่ยน
 - สัมมนาแลกเปลี่ยนทิศทางการคัดเลือกคนรุ่นใหม่ในภาค
 - คัดเลือกเจ้าหน้าที่
 - สัมมนางานมูลนิธิการศึกษาเพื่อชีวิตและสังคม
 - สัมมนาแลกเปลี่ยนการเกษตรบนพื้นที่สูง
 - ประชุมกรรมการท้องถิ่น
 - พบปะสัมมนาอาสาสมัครของมูลนิธิอาสาสมัครเพื่อสังคมใน (มอส.) ภาค

กิจกรรมการดำเนินงานโครงการฯ ในปี พ.ศ. 2535

โครงการฯ ได้ดำเนินกิจกรรมดังต่อไปนี้

1. การเลี้ยงสัตว์

- ไก่ โดยกลุ่มเป้าหมายคือ ครูศูนย์การศึกษาเพื่อชุมชนในเขตภูเขา (ศศช.) และเด็กนักเรียนทั้ง 4 หมู่บ้านในพื้นที่โครงการฯ
- การติดตามการส่งเสริมกิจกรรมที่ผ่านมา อาทิ การเลี้ยงปลา การเลี้ยงวัว และการเลี้ยงหมู

2. การส่งเสริมการปลูกไม้ผล และพืชยืนต้น

- การปลูกพืชผักสวนครัว เพื่อให้สมาชิกมีไว้บริโภคในครัวเรือน โดยเฉพาะฤดูแล้ง
- อบรมอาสาสมัครกิจกรรมการเกษตร (พืช)
- การศึกษาดูงานการเกษตรแบบยั่งยืนที่พื้นที่ของมูลนิธิพัฒนาชุมชนในเขตภูเขา อำเภอแม่จัน จังหวัดเชียงราย
- ติดตามผลการส่งเสริมการปลูกไม้ผลของชาวบ้านทั้ง 4 หมู่บ้าน

3. กิจกรรมโภชนาการ

- จัดซื้อวัสดุอุปกรณ์การประกอบอาหาร อาทิ มีด ช้อน ถ้วย จาน หม้อ กระทะ ชาม แก้วน้ำ เพื่อเป็นการเสริมกำลังใจให้กลุ่มผู้รับผิดชอบในกิจกรรม โดยมีอาสาสมัครสาธารณสุข (อสม.) เป็นผู้รับผิดชอบ และมอบให้เป็นสมบัติของหมู่บ้านต่อไป
- สนับสนุนเครื่องปรุงอาหารและข้าว เพื่อใช้เป็นเครื่องปรุงในกิจกรรมอาหารกลางวันของแต่ละหมู่บ้าน โดยมีวิทยากรมาอบรมให้ อาทิ เกลือ อนามัย น้ำมันพืช น้ำปลา น้ำตาล กระเทียม เป็นต้น

4. กิจกรรมกลุ่มสตรี

- การทอผ้า และการย้อมผ้าแบบธรรมชาติ
- อบรมกลุ่มสตรีทั้ง 4 หมู่บ้าน โดยประสานกับโรงเรียนอนุโตนัยจังหวัดลำปาง
- เสวนากลุ่มสตรีเพื่อวางแผนการดำเนินงานของกลุ่มและ เสนอความต้องการของกลุ่มต่อโครงการฯ

5. การศึกษาเผยแพร่วัฒนธรรมและข้อมูลชาวเขา

ทำสไลด์ โดย

- จัดเตรียมเค้าโครงเนื้อหา
- จัดทำบท สไลด์วีดีโอ
- ติดต่อประสานงานขออุปกรณ์ถ่ายทำ
- จัดประชุมวางแผนการจัดทำ
- ถ่ายทำ ตัดต่อ ลำดับภาพ เสียงประกอบ
- เผยแพร่

ทำหนังสือเพลงชอกะเหรี๋ย โดย

- รวบรวมบทเพลงชอกะเหรี๋ย
- แปลบทเพลง
- ทำต้นฉบับ
- จัดพิมพ์
- เผยแพร่

เนื้อหาการถ่ายทำ ประกอบด้วย

- สภาพทั่วไปของชุมชนทั้ง 4 หมู่บ้าน
- สภาพหน่วยงานของรัฐและเอกชนในพื้นที่
- สภาพของกิจกรรม โครงการฯ
- สภาพการดำเนินงานของกลุ่มกิจกรรม องค์กรชุมชน กลุ่มหัตถกรรมสตรี
- สภาพความเปลี่ยนแปลงที่เข้าสู่ชุมชน เช่น สื่อทางโทรทัศน์ ถนน โรงสีข้าว
- วัฒนธรรมประเพณีประจำเผ่า เช่น การแต่งงาน การถ่ายทอด วัฒนธรรมชีวิตความเป็นอยู่ การทำมาหากิน
- การติดต่อกับสังคมภายนอก
- การท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวต่างประเทศ
- การศึกษาของชุมชน
- วิธีการดำเนินกิจกรรมของเจ้าหน้าที่โครงการฯ
- การข้อมผ้าด้วยเปลือกไม้ รากไม้ เป็นต้น

ส่วนเนื้อหาเพลงชอกจะกล่าวถึงวิถีชีวิตตามครรลองของชนเผ่ากะเหรี๋ย ภูมิปัญญาชาวบ้าน คติ ความเชื่อที่ยังยึดถือปฏิบัติต่อ ๆ กันมา ตลอดจนบทเกี้ยวพาราสีของคนหนุ่มสาว

6. การอนุรักษ์และปลูกป่าชุมชน

- สำรวจแนวเขตพื้นที่ทำกิน และป่าชุมชนรอบ ๆ หมู่บ้าน โดยชาวบ้านร่วมกับเจ้าหน้าที่โครงการฯ ออกเดินสำรวจรอบชุมชน
- จัดสำรวจและทำแนวระดับ เพื่อการเกษตรแบบอนุรักษ์ดินและป่าในพื้นที่ทำกินที่มีอยู่อย่างจำกัด โดยจัดซื้อวัสดุอุปกรณ์ และเมล็ดพันธุ์กระถิน มะเดื่อ แคนฝรั่ง เพื่อปลูกในแนวระดับ
- การติดต่อประสานงานกับเจ้าหน้าที่เขตอุทยานแห่งชาติแจ้ซ้อน เพื่อปรึกษาหารือในการจัดทำแนวเขตพื้นที่ทำกินและพื้นที่ป่าชุมชน

- การจัดสัมมนาปัญหาการใช้พื้นที่ทำกินในเขตอุทยานฯ ร่วมกับองค์การพัฒนาเอกชนด้านงานพัฒนาชาวเขา โดยดูงานในพื้นที่ทั้ง 4 หมู่บ้าน เพื่อสมาชิกจะได้เสนอและหาแนวทางการแก้ไขร่วมกัน
- การจัดสัมมนาแผนแม่บทการใช้ที่ดินในที่สูง ร่วมกับระหว่างหน่วยงานรัฐและชาวเขา เพื่อสรุปแนวทางการปฏิบัติในพื้นที่ตลอดจนชาวเขาได้รับทราบนโยบายของทางราชการด้วย
- ร่วมกันปลูกป่าชุมชนทั้ง 4 หมู่บ้าน เมื่อวันที่ 12 สิงหาคม 2534 ที่ผ่านมา

จากสรุปบทเรียนของมูลนิธิการศึกษาเพื่อชีวิตและสังคม ได้จัดทำโครงการพัฒนาชุมชนชาวเขามาตั้งแต่ พ.ศ. 2521 โดยใช้การศึกษาคือการสอนหนังสือแก่เด็ก และผู้ใหญ่ผู้นำการพัฒนาในพื้นที่เป้าหมาย โครงการพัฒนาชุมชนชาวเขาได้ต่อเนื่องมาโดยมีการเพิ่มเติมจากการสอนหนังสือมาเป็นเสริมกิจกรรม เพื่อพัฒนาชุมชนชาวเขา ร่วมกับศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนกระทรวงศึกษาธิการ ในการเสริมหลักสูตรในปี พ.ศ. 2530-2532 มูลนิธิได้เน้นการจัดตั้งอาสาสมัครชาวบ้าน (อส.ชบ) ขึ้นมารับผิดชอบชุมชน มีการกำหนดงานกิจกรรมประจำปี พ.ศ. 2532 ประกอบด้วย

- กิจกรรมพัฒนาชุมชน ได้แก่ การเลี้ยงหมูพันธุ์พื้นเมือง การขุดบ่อเลี้ยงปลา ทักษะศึกษาดูงานเลี้ยงหมูพันธุ์ผสม ทักษะศึกษาดูงานไร่นาป่าผสม การปลูกผักสวนครัว และการปลูกพันธุ์ไม้พื้นเมือง ไม้ผล
- การติดตามประเมินผล โดยการประเมินผลโครงการฯ
- การพัฒนาบุคลากร ได้แก่ สัมมนาประจำปีมูลนิธิ ประชุมเจ้าหน้าที่และกรรมการที่ปรึกษา ประชุมร่วมระหว่างเจ้าหน้าที่ศูนย์สงเคราะห์ชาวเขาและเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง

จากการศึกษาการดำเนินงานกิจกรรมของมูลนิธิ ที่ได้จัดทำโครงการพัฒนาชุมชนชาวเขาจนถึง พ.ศ. 2532 กิจกรรมการดำเนินงานของโครงการฯ ส่วนใหญ่จะได้รับการต่อเนื่องมาถึงการดำเนินงานในช่วงต่อไป คือ พ.ศ. 2533 - 2535 ซึ่งเป็นช่วงที่คณะประเมินผลจากสถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยพายัพ ได้ทำการวิจัยและประเมินผลในครั้งนั้น จะสังเกตเห็นว่าการวางแผนดำเนินงานกิจกรรมในปี พ.ศ. 2533 - 2535 ส่วนใหญ่ยังคงดำเนินกิจกรรมต่อเนื่องจากปี พ.ศ. 2532 (ช่วงที่ 3) ดังปรากฏในแผนแต่ละปีข้างต้น เพียงแต่มูลนิธิ ได้ลดจำนวนหมู่บ้านเหลือเพียง 4 หมู่บ้าน

เฉพาะในพื้นที่กลุ่มแม่หมี ตำบลหัวเมือง อำเภอเมืองปาน จังหวัดลำปาง เท่านั้น บางกิจกรรมได้
เลิกกันไปบ้าง บางกิจกรรมได้คิดขึ้นมาเพิ่มเติม อาทิ กิจกรรมการอนุรักษ์และปลูกป่าชุมชน เป็นต้น
ทั้งนี้ เพื่อผลการปฏิบัติจะเป็นรูปธรรมมากยิ่งขึ้นและเพื่อให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์และเป้าหมาย
ของโครงการฯ คือ พัฒนาสภาพชีวิตและความเป็นอยู่ของชาวเขาให้มีความมั่นคงทางเศรษฐกิจ
สังคม วัฒนธรรม และความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันทางสังคมให้เป็นผลเมืองดีของประเทศชาติ
และสามารถเผยแพร่ในหมู่บ้านของตนเองและสังคมภายนอกได้

PAYAP UNIVERSITY